

La fleca

(ALDC, V, 1055. La fleca)

L'enunciat designa la botiga on es ven el pa, concepte que el llat. expressava amb el mot PISTRINUM ('fleca' ← 'molí de blat' ← 'lloc on es triturava el blat mitjançant un picamà') i que ha deixat en cat. els der. dial. *pastrim*, *pastriny* 'lloc de la fleca on es pastava el pa' (cf. fr. *pétrin* 'pastera'). Els noms catalans són *fleca*, *forn* i *pastisseria*; *panaderia*, *taona* i *bulangeria* són resultat d'interferències.

Fleca (der. *flequeria* 48, 64, format sobre *flequer*) és d'origen incert; només es documenta des del s. XVI, mentre que *flequer* 'forner' ja és atestat al s. XIII i *flecar* 'fer pa', al s. XIV.

Forn (s. XIII) deriva del llat. FŪRNUS, que designava el forn de pa enfront de FURNAX 'forn industrial (de ceràmica, de calç, etc.)'; aquell sentit, per metonímia, va passar a 'fleca', però s'ha mantingut com a 'lloc on couen el pa' en diverses localitats, on es diferencia de *fleca* 25, 29, 37, 41, 49, 52, 103, 154, de *pastisseria* 91, 111, 116, 125, de *panaderia* 49, 94, 156, 186, de *pasteleria* 111, de *cal forner* 30, 103, de *cal pastisser* 39 i de *bulangeria* 2, 4, 7, 9, 13. Notem les var. fonètiques *forren* 63, amb una neutra anaptíctica; *fort* 87, 93, 94, 106, amb una dental epitètica formada potser a partir de *for*, originat per fonosintaxi (*for de pa* 188); la morfològica *fornet* 163, dim. de *forn* (junt a *forn*), i les sintagmàtiques *forn de pa* 112, *for de pa* 188, alg. *fol de panatera* 85, amb lambdacisme del nucli i el *f.* de l'italianisme *panater* (← *panettiere*) en el determinant.

Pastisseria (s. XV) és un der. de *pastisser*, que alhora ho és de *pastís* (< *pasta* + suf. *-ís*).

En els tres casos anteriors el nom també es pot formar amb l'estructura "*casa de (cal) + 'forner'*": *cal forner*

20, 30, 33, 59, 60, 64, 67, 69, 103, *cal flequer* 43, *cal pastisser* 34, 38, 39, 53, 69, 120. També *botiga* 104, 105 (< llat. APOTICA < llatinització del gr. APOTHIKI, pron. itacista del gr. bizantí APOTHEKE 'dipòsit, magatzem'), *botiga del forn* 61 o *botiga del pa* 61. *Panaderia*, mot sense tradició, ha estat pres del cast. *panadería* (s. XV), der. de *panadero* (s. XIV).

Taona és un manlleu no gaire antic del cast. *tahona*, procedent de l'àr. andalusí ATṬAḤŪNA 'molí de farina' → 'forn, lloc on es cou el pa' → 'fleca'; mostra de la seva introducció recent és la convivència d'aquest mot amb *forn* 177, 188, 190.

Pasteleria 111 és manlleu al cast. *pastelería*, der. de *pastelero* i aquest de *pastel* (← fr. ant.).

Bulangeria és pres del fr. *boulangerie* (var. *bulangeri* 5, 11, més fidel a la fonètica del fr.), der. de *boulangier*, que prové del picard *boulenc* format de *boule* (< *BOLLA 'pa rodó') i el suf. *-er* (< *-ier*) 'fabricant de pans rodons'. Per a tots aquests mots, veg. mapa 706. En la distribució geogràfica, *forn*, d'origen metonímic, coneix una gran extensió a tot el domini; *fleca*, concentrat sobretot en el nord-est, però també conegut en diversos punts del val. i entre els vells mall. (*pa de fleca*, DCVB), devia ser força general a l'edat mitjana; *pastisseria*, amb tradició documental des del s. XV, és avui propi del nord-occ., on forma una isoglossa notable; *panaderia* s'estén, aquí i allà, pel cat. nord-occ., i *taona* ocupa alguns punts de l'alacantí, on haurà arribat des del murcià.

Són mots normatius *fleca*, des del DOrt, 1917; *forn de pa*, *pastisseria* ("en algunes contrades"), des del DIEC₁, 1995; *pastisseria* (sense marca geogràfica), des del DIEC₂, 2007.